

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1

Strategies to Promote Knowledge Management in Schools under the Jurisdiction of
Nakornphanom Primary Educational Service Area, Office 1

มารุต อุปนิสาร¹

สมาน อัสวภูมิ²

จันทวัตร ปะโคทั้ง³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติ ปัญหาและสิ่งที่ต้องการรับการส่งเสริมในการจัดการความรู้ในสถานศึกษา 2) เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา และ 3) เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการปฏิบัติ ปัญหาและสิ่งที่ต้องการรับการส่งเสริมในการจัดการความรู้ในสถานศึกษา ระยะที่ 2 สร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 และระยะที่ 3 การประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมประเด็นสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการปฏิบัติในการส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในรายด้านนั้นพบว่า ยุทธศาสตร์ที่ดำเนินการน้อยกว่าด้านอื่น คือ ยุทธศาสตร์การจัดเก็บความรู้ สภาพปัญหา ได้แก่ ครูมีความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศน้อย ขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้มาใช้ในการพัฒนางาน ครูส่วนใหญ่ขาดการจัดทำและจัดหาสื่อ วิธีการใหม่ ๆ สิ่งที่ต้องการรับการส่งเสริม ได้แก่ ครูควรรับการอบรมทางสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการแสวงหาความรู้ หาแนวทางวิธีการในการจัดหาความรู้มาพัฒนางาน ส่งเสริมการจัดทำสื่อการสอน ใบความรู้ ใบงาน สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จัดสถานที่ห้องทำงานให้มีสิ่งพิมพ์ และจัดเก็บอย่างเป็นระบบ

2. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 มีองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ คือ พัฒนาสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 สู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ และการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) พันธกิจ 3 ข้อ ประกอบด้วย 1. ส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้เป็นวัฒนธรรมของสถานศึกษา 2. นำกระบวนการจัดการความรู้มาใช้ในการพัฒนาระบบและกระบวนการทำงาน 3. มีฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน 3) เป้าประสงค์ คือ พัฒนาสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างเครือข่ายภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ 4) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดหาและแสวงหาความรู้ ด้านการจัดเก็บความรู้ ด้านการเผยแพร่ความรู้ และด้านการนำความรู้ไปใช้

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

3. การประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา โดยภาพรวมยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 พบว่า ยุทธศาสตร์ที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มากที่สุด ในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านการเผยแพร่ความรู้ มีความเหมาะสมสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการจัดหาและการแสวงหาความรู้ และด้านการนำความรู้ไปใช้ ด้านการจัดเก็บความรู้มีเหมาะสมต่ำที่สุด ความเป็นไปได้สูงสุด คือ ด้านการจัดหาและการแสวงหาความรู้ รองลงมาคือ ด้านการจัดเก็บความรู้ ด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการนำความรู้ไปใช้

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์, การส่งเสริมการจัดการความรู้

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the states, problems, and needs for knowledge management promotion in the schools, 2) to formulate the strategies to promote knowledge management in schools, and to evaluate the strategies of knowledge management in the schools. The research was conducted in three phases. Phase one studied the states, problems, and needs for knowledge management promotion in the schools under the Jurisdiction of Nakornphanom Educational Service Area 1. Phase two, to constructed the strategies to promote knowledge management in schools. Phase three, the evaluation of suitability and possibility of the strategies. Statistics used in data analysis were mean, standard deviation and data content analysis.

The research findings were as follows.

1. The knowledge management promotion in the schools under the Jurisdiction of Nakornphanom Educational Service Area 1 as a whole was perceived as higher level, while knowledge storage or retention was perceived lower than other.

2. The strategies of knowledge management promotion consisted of the following: 1) vision: development of the schools in the study to the organization of learning and sustainable development; 2) mission: promotion of learning management as culture, use of the learning management process to develop the system, database as development of learning and teaching; 3) objectives: development of the schools in the study as the organization of learning and creation of the network inside and outside the schools to support the knowledge management; 4) strategies to promote knowledge management consisted of four aspects: procurement and pursuit of knowledge, knowledge storage, dissemination of knowledge to increase the person's ideas and experiences through various channels, application of knowledge to maximize efficiency and effectiveness.

3. The evaluation of the model related to suitability, possibility and practicality of the strategies to promote knowledge management revealed that the strategies were most suitable and practical in all aspects: on dissemination: it was the most suitable. The strategies were found suitable in procurement and pursuit of knowledge, application, and retention. They were found most practical in terms of procurement and pursuit, followed by retention or storage. The aspect with a minimum value was application of knowledge.

Keywords : Strategies, Promote Knowledge Management

บทนำ

ในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-base Society and Economy) ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีผลกระทบถึงการจัดการศึกษาในระดับโรงเรียนที่ต้องตอบสนองผลผลิตผู้เรียนให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง การศึกษาในปัจจุบันจะต้องปรับเปลี่ยนไปทิศทางใด จึงได้มีการกำหนดนโยบายและแผนการวางแนวทางให้โรงเรียนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 มาตรา 11 มีสาระสำคัญกำหนดให้ ส่วนราชการพัฒนาความรู้ในส่วนราชการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถสร้างวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการให้สอดคล้องกับการบริหารราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (ชุมศักดิ์ อินทร์รัช 2548 : 11-13)

องค์กรทางการศึกษาที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาในทุกระดับของประเทศต้องตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้น และพร้อมที่จะพัฒนาเปลี่ยนแปลง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ระบุไว้ในนโยบายว่า การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ การผลักดันยุทธศาสตร์การสร้างสังคม เศรษฐกิจ ฐานความรู้โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการความรู้ ทั้งระบบการสร้าง และจัดหาความรู้ ระบบการแพร่กระจายความรู้ และระบบการสร้างมูลค่า อนุรักษ์และพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อการประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2551 : 56)

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นกระบวนการของการสร้างคุณค่าจากทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ในองค์กร คือ ทักษะปัญญา รวมทั้งทุนมนุษย์ ทุนทางโครงสร้าง และทุนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (จักรพรรดิ วัฒนา 2550 : 18-21) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้นักธุรกิจหาความรู้ และนำความรู้มาใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Continuous Learning) อยู่ตลอดเวลา เพราะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะทำให้เป็นคนที่มีโลกทัศน์ และวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล รู้ว่าควรทำอะไรไม่ควรทำอะไรในช่วงเวลาไหน รับรู้ถึงข้อดีข้อเสียจากการเลือกปฏิบัติ ในแนวทางใดทางหนึ่ง ซึ่งความสามารถต่าง ๆ เหล่านี้เองที่จะสะท้อนถึงคุณค่า (Value) ของตัวคุณซึ่งคุณเองในฐานะของพนักงานอาจไม่เห็นผลชัดเจนในช่วงเวลานี้ แต่หากคุณเติบโตก้าวหน้าเป็นผู้บริหารแล้วความสามารถต่าง ๆ นี้ จะทำให้คุณมีข้อได้เปรียบเหนือกว่า คนอื่น และนั่นก็หมายความว่า คุณจะมีผลการปฏิบัติงานที่ดี และมีศักยภาพในการทำงานในตำแหน่งงานที่สูงขึ้นต่อไป (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์ 2549 : ก)

การจัดการความรู้จึงเป็นการใส่ใจเรื่องความรู้ที่จะใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์หรือในระบบ เป้าหมายของการจัดการความรู้ นอกจากเรียนรู้จากความรู้เผยแพร่แล้ว ยังเอื้ออำนวยในการเปลี่ยนแปลงจากความรู้ฝังตัวไปเป็นความรู้เผยแพร่สามารถเข้าถึงได้และยังสามารถนำมาแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และการจัดการความรู้ในโรงเรียน การจัดการความรู้เป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนให้องค์การประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังและเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันและในอนาคต เป้าหมายของการจัดการความรู้ คือ เพื่อพัฒนาคุณภาพงาน พัฒนาคนและพัฒนาฐานความรู้ (Sallis and Jones 2002 : 514)

จากความสำคัญของการจัดการความรู้ดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยในฐานะผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในระดับดังกล่าวจึงสนใจที่จะพัฒนายุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการบริหารวางแผน ปรับปรุงพัฒนาความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติ ปัญหาและสิ่งที่ต้องการรับการส่งเสริมในการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1
2. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1
3. เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยทางการบริหาร โดยได้เลือกยุทธศาสตร์และเงื่อนไขสู่ความสำเร็จในการดำเนินการบริหารจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการปฏิบัติ ปัญหา สิ่งที่ต้องการได้รับการส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 9 โรงเรียน รวม 93 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling)

ระยะที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลครั้งนี้คือ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/มัธยมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานด้านการศึกษารวมทั้งสิ้น จำนวน 21 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

ระยะที่ 3 การประเมินยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 18 คน ซึ่งเป็นผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และนักวิชาการในการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา เป็นผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และนักวิชาการ ที่เป็นผู้มีความเหมาะสม มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์สูงในเรื่องยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ระยะที่ 1 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert เกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติ ปัญหา และสิ่งที่ต้องการรับการส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา ระยะที่ 2 ประกอบด้วยเครื่องมือ 3 ฉบับ คือ 1) แบบสอบถามความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา 2) แบบประเมินความคิดเห็นคู่มือยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert และ 3) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ระยะที่ 3 เป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลผลค่าเฉลี่ยโดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด และวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยนำเนื้อหาที่เป็นข้อความซ้ำกันหรือคล้ายกันมาประมวลผลสรุปเป็นประเด็นสำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการปฏิบัติ ปัญหา และสิ่งที่ต้องการรับการส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม สอบถามผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ระยะที่ 2 ประเมินความสอดคล้อง และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ ใช้การประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group) ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้ที่เกี่ยวข้องและนักวิชาการ ระยะที่ 3 ประเมินยุทธศาสตร์โดยคุณวุฒิ ในด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ในการนำยุทธศาสตร์ไปใช้

สรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการปฏิบัติ ปัญหาและสิ่งที่ต้องการรับการส่งเสริมในการจัดการความรู้ในสถานศึกษา

ระดับการปฏิบัติในการส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ผลจากการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติในการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ทั้ง 4 ยุทธศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ยุทธศาสตร์ด้านการจัดหาและแสวงหา รองลงมาคือ ยุทธศาสตร์การนำความรู้ไปใช้ ยุทธศาสตร์การเผยแพร่ความรู้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ยุทธศาสตร์การจัดเก็บความรู้

ระยะที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา

1. ผลการสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 มีองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ มี 3 ข้อ 3) เป้าประสงค์ 4) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดหาและแสวงหาความรู้ มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางการดำเนินงาน 8 ข้อ ด้านการจัดเก็บความรู้ เป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางการดำเนินงาน 8 ข้อ ด้านการเผยแพร่ความรู้ มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางการดำเนินงาน 7 ข้อ และด้านการนำความรู้ไปใช้ มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางการดำเนินงาน 8 ข้อ

2. ผลการประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 โดยรวมมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเป็นไปได้ มีระดับความคิดเห็นสูงสุด รองลงมาคือด้านความเป็นประโยชน์ ระดับความคิดเห็นต่ำสุด คือ ด้านความเหมาะสม

3. ผลการจัดทำคู่มือการนำยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 พบว่า คู่มือยุทธศาสตร์ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ข้อจำกัดในการนำคู่มือไปใช้ วิธีการนำคู่มือไปใช้ วิธีดำเนินการตามยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ในสถานศึกษา 4 ยุทธศาสตร์คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการจัดหาและการแสวงหาความรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการจัดเก็บความรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการเผยแพร่ความรู้ และยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการนำความรู้ไปใช้ ส่วนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การส่งเสริม การจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 สร้างวิสัยทัศน์ ขั้นตอนที่ 2 สร้างพันธกิจ ขั้นตอนที่ 3 กำหนดเป้าประสงค์ ขั้นตอนที่ 4 สร้างยุทธศาสตร์

4. ผลการประเมินคู่มือยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา โดยรวมมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

ระยะที่ 3 การประเมินยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา

ผลการตรวจสอบและประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 พบว่า

1. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ด้านวิสัยทัศน์ มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ในระดับมากที่สุด

2. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ด้านพันธกิจ มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ในระดับมากที่สุด
3. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ด้านเป้าประสงค์ มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ในระดับมากที่สุด
4. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ด้านการจัดหาและการแสวงหาความรู้ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ในระดับมากที่สุด
5. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ด้านการจัดเก็บความรู้ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ในระดับมากที่สุด
6. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ด้านการเผยแพร่ความรู้ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ในระดับมากที่สุด
7. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ด้านการนำความรู้ไปใช้ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาระดับการปฏิบัติในการส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ผลจากการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติในการจัดการความรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ทั้ง 4 ยุทธศาสตร์ โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยยุทธศาสตร์ด้านการจัดหาและแสวงหาความรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือ ยุทธศาสตร์การนำความรู้ไปใช้ ยุทธศาสตร์การเผยแพร่ความรู้ และยุทธศาสตร์การจัดเก็บความรู้ อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้ยึดการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาวรรย์ มาคัม (2549 : 236) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดความรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดความรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การแสวงหาความรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การสร้างความรู้ มีความเหมาะสมอยู่ระดับมาก การแลกเปลี่ยนความรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การเก็บความรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การนำความรู้ไปใช้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือครูสามารถนำความรู้ความสามารถของตนไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูมีการเผยแพร่ความรู้ของตนในแหล่งต่าง ๆ ภายนอกสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ มาหลอมรวมให้สอดคล้องกับแนวคิดจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปว่า ยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) ยุทธศาสตร์การจัดหาและการแสวงหาความรู้ 2) ยุทธศาสตร์การจัดเก็บความรู้ 3) ยุทธศาสตร์การเผยแพร่ความรู้ และ 4) ยุทธศาสตร์การนำความรู้ไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาวรรย์ มาคัม (2549 : 236) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า มีการกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การเก็บความรู้ และการนำความรู้ไปใช้

2. ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 พบว่า ในภาพรวมมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาวัลย์ มาคุ้ม (2549 : 236) ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การเก็บความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ องค์ประกอบทั้งหมดนี้สามารถใช้วัดการจัดการความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และงานวิจัยของ Sallis and Jones (2002 : 126 -129) ได้ศึกษาองค์ประกอบสำคัญในการจัดการความรู้ในองค์กร พบว่า องค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์การแห่งการเรียนรู้ ภาวะผู้นำและการจัดการ ทีมงานและทีมการเรียนรู้ กระบวนการแบ่งปันความรู้ การสร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ส่งเสริมให้การจัดการความรู้ในองค์กรประสบความสำเร็จ โดยองค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับ การกำหนดความรู้ที่สำคัญไว้ในองค์กร

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ในภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญส่ง หาญพานิช (2546 : 123) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย ผลการศึกษาว่าการจัดการความรู้ที่สำคัญในสถาบัน อุดมศึกษาไทย ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ด้านกระบวนการจัดการความรู้ มี 6 ขั้นตอน คือ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การถ่ายโอนความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ และองค์ประกอบอื่น เกี่ยวกับความสำเร็จการจัดการความรู้คือ 3 องค์ประกอบ คือ ผู้นำ/ผู้บริหาร การสื่อสาร ความรู้ และวัฒนธรรมองค์การ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดนโยบายและสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา ให้ทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. สถานศึกษาทุกแห่งควรนำข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการความรู้ในบริบทของแต่ละท้องถิ่น
2. ควรมีการวิจัยการสร้างดัชนีชี้วัดความสำเร็จ (Key Performance Indicator : KPI) ในการส่งเสริมการจัดการความรู้ในสถานศึกษา ในแต่ละด้านให้ชัดเจนและเห็นเป็นรูปธรรม สามารถวัดได้อย่างถูกต้อง

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง จาก รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัสวภูมิ และรองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่คุณพ่อสุริยัน อุปนิสสาร ผู้ชี้แนะเส้นทางในการดำเนินชีวิตที่ดีตลอดมา ตลอดจนครู-อาจารย์ทุกท่าน ที่มีส่วนสร้างและพัฒนาผู้วิจัย พร้อมทั้งผู้เขียนตำราให้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าอ้างอิงจนทำให้งานวิจัยสำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- จักรพรรดิ วัฒนา . “การจัดการความรู้ของครู,” วารสารวิทยาสาร. 10, 4 (กุมภาพันธ์ 2550) : 18-21.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. “บุคลากรทางการศึกษา : ทักษะในการจัดการ ความรู้ (Knowledge Management Skill : KMS,” วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 1, 1มิถุนายน-มกราคม) 2548(:11-13.
- บุญส่ง หาญพานิช. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงานกระทรวงศึกษาธิการ. **กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วง
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับ
แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2554-2559).** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- วิลาวลัย มาคุ้ม. การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด
กระทรวงศึกษาธิการ. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549.
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. Human Resource Management and Development Case Study.
กรุงเทพฯ : เอช อาร์ เซ็นเตอร์, 2549.
- Sallis, E. and G., Jones. **Knowledge Management in Educational.** London : Kogan Page,
2002.